

KAJ JE POMEMBNO PRI PISANJU ESEJA

Obseg eseja naj bo največ dve strani A4 formata.

Organiziraj si čas. Na vsa podvprašanja moraš imeti čas odgovoriti enako izčrpno. Na maturi je časa dovolj.

Oblikuj dispozicijo.

Dispozicija je načrt, osnutek pisanja, npr. v obliki opornih točk ali miselnega vzorca. Priporočljivo je, da si podčrtaš ključne pojme (gl. primer spodaj). Dispozicija ni obvezna, je pa zelo pomembna zato, da ne izpustiš kakšnega dela vprašanja. Ta napaka je namreč na maturi zelo pogosta!

Primer:

Pomnjenje in pozabljanje sta dva nasprotna procesa. Opreделите oba procesa. Opišite kvalitativne spremembe v naučeni snovi, do katerih prihaja med pozabljanjem. Navedite primer učne snovi, ki jo običajno hitreje pozabimo, in primer snovi, ki jo dalj časa ohranimo, ter utemeljite, zakaj. Presodite različne načine učenja, ki vplivajo pozitivno, in načine, ki vplivajo negativno na zapomnitev snovi. Svojo presojo utemeljite.

DISPOZICIJA

opredelitev pomnjenja: osvajanje informacij, oblikovanje engramov...

opredelitev pozabljanja: izgubljanje informacij, razkrajanje spominskih sledi...

spremembe – opis: 1. vsebina se skrči; 2....; 3....

snov – hitreje: neprijetna, KER: selektivna pozornost, potlačevanje...

snov – počasneje: smiselna, KER: lažje povežemo med seboj, s predznanjem...

presoja – pozit.: 1. ponavljanje, KER: snov se utrdi, engrami se utrdijo; 2. ...; 3. ...

presoja – negat.: 1. neorganiziran čas, prostor; KER: težje se usmerimo v delo, 2. ...; 3. ...

Če sprašuje v množini, so nujni vsaj trije odgovori.

Raje tri temeljito obdelaj (presodi, utemelji..., kakor pač zahteva vprašanje), kot da jih navedeš veliko, a brez utemeljitev.

Ne oddaljuj se od vsebin, ki jih zahteva naslov.

Kar ni povezano z naslovom, se ne vrednoti.

Piši sistematično, urejeno, jasno, čitljivo!

- priporočljivo je, da napišeš odgovor na vsako vprašanje iz naslova **v svoj odstavek**
- če se zahteva poleg teorije tudi **konkreten primer**, ga napiši eksplicitno (izpostavi ga) in ga pojasni s teoretičnimi pojmi
- piši **jasno in razumljivo** (ocenjevalec vidi le tisto, kar si napisal, ne tistega, kar si mislil)

- piši **čitljivo** (V neki študiji so ocenjevalci z lepo pisavo napisane eseje v povprečju ocenili za 1 točko višje kot "grdo" napisane eseje s popolnoma isto vsebino, kljub navodilu, naj pisave ne upoštevajo!)
- ne piši po alinejah

Piši strokovno!

- Laično, zdravorazumsko pisanje se ne vrednoti (npr. »dobil bo živčni zlom«, »to ga je čisto sesulo«...). Opiraj se na dejstva, naučene podatke.
- Tudi pri strokovnih izrazih bodi pazljiv. Če jih ne zapišeš natančno, se odštejejo točke (npr. neopsihotizem namesto nepsihotizem).
- Lastne kritične pripombe, ideje in komentarji so ustrezni, vendar morajo biti podkrepljeni z argumenti (ne: zdi se mi..., po mojem..., ipd.).
- Za golo reprodukcijo naučene snovi si ne moreš pridobiti najvišje ocene. Izkazati moraš sposobnost povezovanja snovi, kritičnega razmišljanja, konfrontiranja različnih pogledov, tehtanja različnih argumentov...

Nekaj napotkov za pisanje eseja lahko izpelješ tudi iz načina vrednotenja na maturi (obširneje glej [katalog znanj](#)):

VREDNOTENJE ESEJEV

Dejstva:

1. raven: Kandidat je navedel nekaj dejstev, ki pa so pomanjkljiva (1-2 točki).
2. raven: Navedel je vsa pomembna dejstva (3-4 točke).

Argumentacija:

3. raven: Dejstva je argumentiral, a pomanjkljivo in nejasno (1-2 točki).
4. raven: Dejstva je jasno in konsistentno argumentiral (3-4 točke).

Presojanje in sklepanje:

5. raven: Kandidat je presojal in sklepal, a pomanjkljivo ali preveč splošno. (1-2 točki)
6. raven: Ustrezno presojal in sklepal. (3-4 točke)

Z dodatnimi 1-3 točkami se ovrednoti notranja struktura eseja (logična povezanost, ni ponavljanja, strokovna terminologija, ni presplošno...):

- kandidat lahko dobi **3** dodatne točke, če je bil na vseh treh nivojih ocenjen z najmanj 3 točkami
- kandidat lahko dobi **2** dodatni točki, če je bil na vseh treh nivojih ocenjen z najmanj 2 točkama, na celotnem eseju pa doseže najmanj 8 točk
- kandidat lahko dobi **1** dodatno točko, če je bil na vseh treh nivojih ocenjen z najmanj 1 točko, na celotnem eseju pa doseže najmanj 7 točk

Če kandidat zapiše poleg pravih tudi napačne odgovore, je lahko ocenjen najvišje na 1., 3. ali 5. ravni.

SLOVARČEK POJMOV

Opreделите, opišite: natančno definiraj / opiši pojem tako, da določiš, kaj je (proces, stanje, pojav...) in navedeš značilnosti (pri opredelitvi samo bistvene lastnosti).

Napačno: Osebnostna čvrstost je sestavljena iz...

Pravilno: Osebnostna čvrstost je osebnostna lastnost, ki... (Stres je stanje, ki..., Eksperiment je postopek, ki..., Motivacija je proces, ki...)

Primerjajte: napiši podobnosti in razlike med pojavoma, teorijama...

Pojasnite, razložite: pojasni ozadje (ne tisto, kar je očitno, pač pa tisto, kar lahko ugotoviš z razmišljanjem, npr. vzroke, argumente...).

Ocenite, ovrednotite: napiši prednosti in pomanjkljivosti, pozitivne in negativne plati, posledice...

Presodite in utemeljite: navedi zahtevano, nato pa odgovori na vprašanje ZAKAJ: ker..., saj...

Samo »presodite« pomeni enako kot »naštejte« ali »navedite«, vendar se »presodite« uporablja takrat, ko se preverja višji nivo znanja: dijak mora ugotoviti nekaj, kar mu prej ni bilo posredovano na tak način. Naštevaje: »Osebnostna čvrstost je sestavljena iz treh komponent:«; presoja: »Posledice doživljanja neugodnih čustev za človekovo uspešnost pri delu so: slabša kvaliteta dela, nesreče pri delu, konflikti med zaposlenimi...« Glagol »presodite« v maturitetnih nalogah praviloma nastopa v povezavi z »utemeljite«.

